
MONOGRAFIE PRAWNICZE

PROBLEMY
WSPÓŁCZESNEGO
PRAWA KARNEGO
CZEŚĆ PIERWSZA

Pod redakcją

BEATY T. BIEŃKOWSKIEJ
ZBIGNIEWA JĘDRZEJEWSKIEGO

Wydawnictwo C.H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

PROBLEMY WSPÓŁCZESNEGO PRAWA KARNEGO
CZĘŚĆ PIERWSZA

Pod redakcją
Beaty T. Bieńkowskiej
Zbigniewa Jędrzejewskiego

Polecamy nasze publikacje w serii Monografie Prawnicze:

M. Czerwińska, P. Czarnecki (red.)

KATALOG DOWODÓW W POSTĘPOWANIU KARNYM

J. Skorupka, A. Drozd (red.)

**NOWE SPOJRZENIE NA MODEL ZAKAZÓW DOWODOWYCH
W PROCESIE KARNYM**

E. Cora

Zatrzymanie osoby w polskim procesie karnym

E. Hryniewicz-Lach

KARA KRYMINALNA W ŚWIETLE KONSTITUCJI RP

J. Konikowska-Kuczyńska

**WYKONYWANIE KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI
W SYSTEMIE TERAPEUTYCZNYM WOBEC SKAZANYCH
UZALEŻNIONYCH OD ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH
LUB SUBSTANCJI PSYCHOTROPOWYCH**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

PROBLEMY
WSPÓŁCZESNEGO
PRAWA KARNEGO
CZĘŚĆ PIERWSZA

Pod redakcją
BEATY T. BIENKOWSKIEJ
ZBIGNIEWA JĘDRZEJEWSKIEGO

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2016

Wydawca: Aneta Flisek

Publikacja została dofinansowana przez
RGW Roślowski Graczyk i Wspólnicy Adwokacka Spółka Jawna.

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2016**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-8542-6

ISBN e-book 978-83-255-8543-3

Spis treści

Wstęp	IX
Wykaz Autorów	XI
Wykaz skrótów	XIII
Instytucja zatrzymania w rosyjskim procesie karnym – wybrane zagadnienia. Rozważania na tle polskiego Kodeksu postępowania karnego (<i>Doc. dr Beata T. Bieńkowska</i>)	1
Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione jako przestępstwa skarbowe (<i>Dr Magdalena Błaszczyk</i>)	19
I. Wstęp	19
II. Materialnoprawne aspekty odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary	20
III. Procesowe aspekty odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary	27
IV. Zakończenie	34
Artykuł 296 KK jako karnoprosesowy instrument ochrony podmiotów gospodarczych przed nadużyciami ze strony kadry menedżerskiej (<i>Anna Aleksandra Cimarno</i>)	37
I. Wstęp	37
II. Przedmiot ochrony art. 296 KK	39
III. Klauzula „zajmowanie się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą”	42
IV. Ustawa, umowa, decyzja właściwego organu jako źródła zobowiązania menedżera do zajmowania się sprawami podmiotu gospodarczego	45
V. Sprawcy przestępstwa z art. 296 KK	46
VI. Pokrzywdzony będący przedsiębiorcą	51
VII. Znaczna szkoda majątkowa i szkoda wielkich rozmiarów	53
VIII. Sprowadzenie bezpośredniego niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody majątkowej jako skutek czynności sprawczej z art. 296 § 1a KK	54
IX. Zakończenie	55

Przestępstwo oszustwa sądowego w polskim prawie karnym (<i>Adwokat Wioletta Gwizdała, Marcin Bierła</i>)	59
I. Rys historyczny	59
II. Istota oszustwa sądowego	61
III. Przedmiot ochrony	61
IV. Znamię czynności wykonawczej	62
V. Rozporządzenie mieniem	65
VI. Znamiona strony podmiotowej	73
VII. Podsumowanie	74
Typ czynu zabronionego a struktura normy (<i>Dr hab., prof. Uniwersytetu Warszawskiego Zbigniew Jędrzejewski</i>)	77
Kontratyp a struktura normy (<i>Dr hab., prof. Uniwersytetu Warszawskiego Zbigniew Jędrzejewski</i>)	89
Przestępstwo „zmony przetargowej” w polskim i niemieckim prawie karnym – analiza prawno porównawcza (<i>apl. adw. Anna Porębska, LL.M., Marcin Bierła</i>)	99
I. Wprowadzenie	99
II. Uwagi wstępne i rys historyczny	102
1. Polska	102
2. Niemcy	103
3. Porównanie regulacji polskiej i niemieckiej	104
III. Czynność sprawcza przestępstwa „zmony przetargowej”	105
1. Polska	105
2. Niemcy	107
IV. Przedmiot ochrony a karalność tzw. porozumień wertykalnych	109
1. Niemcy	109
2. Polska	111
V. Rozumienie pojęcia „przetargu”	113
1. Polska	113
2. Niemcy	116
VI. Możliwość uniknięcia odpowiedzialności karnej a program leniency	119
1. Polska	119
2. Niemcy	121
VII. Podsumowanie	122
Subsydiarny akt oskarżenia – wybrane zagadnienia proceduralne (<i>apl. adw. Anna Porębska, LL.M., adw. Piotr R. Graczyk</i>)	125
I. Wstęp	125
II. Wymóg powtórnego wydania postanowienia tego samego rodzaju	127

Spis treści

III. Powtórne umorzenie postępowania po zwrocie sprawy prokuratorowi	131
IV. Wznowienie lub podjęcie postępowania na nowo a subsydiarny akt oskarżenia	132
V. Charakter terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia	134
VI. Rola prokuratora w postępowaniu wszczętym na podstawie skargi subsydjarnej	137
VII. Podsumowanie	144
Świadczenie niegodziwe oszukanego oraz jego przypadek – refleksje na tle postanowienia Sądu Najwyższego z 29.1.2015 r., I KZP 24/04 (Dr Sławomir Żółtek)	145

Wstęp

„Problemy współczesnego prawa karnego” to wieloautorska publikacja, która wydana została dzięki naukowej współpracy teoretyków i praktyków zajmujących się dyscypliną szeroko pojętego prawa karnego, a także dzięki wsparciu finansowemu kancelarii adwokackiej – RGW Roślowski Graczyk i Wspólnicy Adwokacka Spółka Jawna.

Opracowania zawarte w niniejszej publikacji dotyczą różnorodnych zagadnień prawa karnego materialnego i procesowego, polskiego i obcego. Ich Autorzy rzetelnie i niezwykle interesująco prezentują wybrane problemy prawnokarne przez pryzmat poglądów przedstawicieli doktryny, orzecznictwa sądowego i standardów prawa międzynarodowego. Warto podkreślić, że posługując się metodą krytycznej analizy poszczególnych instytucji, niejednokrotnie Autorzy podejmują jednocześnie trud formułowania postulatów *de lege ferenda*.

Poglądy zawarte w niniejszej publikacji stanowią odzwierciedlenie opinii i stanowiska poszczególnych Autorów, mających nadzieję na wzbogacenie i pogłębienie dyskusji naukowej w przedmiocie poruszanych zagadnień.

*Beata T. Bienkowska
Zbigniew Jędrzejewski*

Wykaz Autorów

Dr Beata T. Bieńkowska – Instytut Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Ostrołęce

Marcin Bierła – prawnik, Adw. Sp. J. RGW Rocławski Graczyk i Wspólnicy (Warszawa)

Dr Magdalena Błaszczyk – Instytut Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

Anna Cimarno – aplikant adwokacki (Warszawa)

Piotr R. Graczyk – adwokat, Adw. Sp. J. RGW Rocławski Graczyk i Wspólnicy (Warszawa)

Wioletta Gwizdała – adwokat, Adw. Sp. J. RGW Rocławski Graczyk i Wspólnicy (Warszawa)

Dr hab. prof. UW Zbigniew Jędrzejewski – Instytut Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Ostrołęce

Anna Porębska – aplikant adwokacki, Adw. Sp. J. RGW Rocławski Graczyk i Wspólnicy (Warszawa)

Dr Sławomir Żółtek – Instytut Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, Członek Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

EKPCz	Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
KKS	ustawa z 10.9.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 186 ze zm.)
Konstytucja FR	Konstytucja Federacji Rosyjskiej
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i ze zm.)
KPK FR	rosyjski kodeks postępowania karnego z 18.12.2001 r.
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KSH	ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030 ze zm.)
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).
OdpZbiorU	ustawa z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1212 ze zm.)
PrBank	ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 128 ze zm.)
PrUp	ustawa z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 233 ze zm.)
ZmKK	ustawa z 9.6.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 133, poz. 767)

2. Czasopisma

CzPKiNP	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Dz.U.	Dziennik Ustaw
KSP	Krakowskie Studia Prawnicze
MoP	Monitor Prawniczy
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A
Pal.	Palestra
Pr. Bankowe	Prawo Bankowe
Pr. Spółek	Prawo Spółek
Prbl. Praw.	Problemy Praworządności
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
WPP	Wojskowy Przegląd Prawniczy

3. Organy orzekające

SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
TK	Trybunał Konstytucyjny

4. Inne skróty

art.	artykuł
in.	inne
n.	następny (-a, -e)
Nr	numer
pkt	punkt
post.	postanowienie
poz.	pozycja
r.	rok
red.	redakcja
s.	strona (-y)
t.	tom
tekst jedn.	tekst jednolity
uchw.	uchwała
w zw.	w związku
wg	według
wyr.	wyrok
ze zm.	ze zmianami

Instytucja zatrzymania w rosyjskim procesie karnym – wybrane zagadnienia. Rozważania na tle polskiego Kodeksu postępowania karnego

Doc. dr Beata T. Bieńkowska

W polskiej procedurze karnej zatrzymanie to jeden ze środków przymusu procesowego¹. W Kodeksie postępowania karnego z 1997 r. zatrzymanie potraktowane zostało jako odrębny i samodzielny środek przymusu². Środki przymusu – jak podkreśla *T. Grzegorzcyk* – to legalne sposoby wkraczania w sferę konstytucyjnych praw jednostki. Środki przymusu, zdaniem powołanego Autora, to środki służące bądź to: „a) zabezpieczeniu prawidłowego toku postępowania, przez zabezpieczenie osoby oskarżonego dla procesu (zatrzymanie, środki zapobiegawcze, poszukiwanie oskarżonego oraz list gończy i list żelazny) i wymuszaniu od uczestników postępowania ich obowiązków procesowych (kary porządkowe), bądź też: b) zabezpieczeniu realności wykonania grożących kar lub roszczeń cywilnych dochodzonych w procesie karnym (zabezpieczenie majątkowe i tymczasowe zajęcie)”³.

Jak wskazano powyżej, środki przymusu zabezpieczają prawidłowy przebieg i skuteczność postępowania karnego a ich główne zadanie polega na stworzeniu odpowiednich warunków wykonywania czynności procesowych. Forma i rodzaj środków przymusu uzależnione są od konkretnych zadań, których realizację mają zapewnić⁴.

---

¹ W doktrynie zatrzymanie zaliczane jest do środków przymusu sensu stricto, które określone zostały w dziale VI KPK – tak: *C. Kulesza*, [w:] *P. Kruszyński* (red.), *Wykład prawa karnego procesowego*, Białystok 2012, s. 274–275.

² Por. *T. Grzegorzcyk, J. Tylman*, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2014, s. 556.

³ Por. *T. Grzegorzcyk*, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz wraz z komentarzem do ustawy o świadku koronnym*, Kraków 2005, s. 604.

⁴ Tak: *T. Grzegorzcyk, J. Tylman*, *Polskie postępowanie*, s. 554.

Zatrzymanie osoby jest czynnością faktyczną polegającą na krótkotrwałym pozbawieniu wolności⁵. Jako instytucja prawa karnego procesowego zatrzymanie wkracza w dziedzinę praw i wolności obywatelskich chronionych w Polsce nie tylko ustawowo, ale przede wszystkim konstytucyjnie⁶. Przepis art. 41 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że: „Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie”. Właśnie kodeks postępowania karnego jest jedną z tych ustaw, która szczegółowo określa przesłanki, w oparciu o które można dokonać zatrzymania osoby, procedurę stosowania tego środka przymusu oraz prawa i gwarancje przysługujące osobie zatrzymanej⁷.

W tym miejscu należy także podkreślić, że nie sposób omawiać instytucji zatrzymania w prawie polskim bez odniesienia do podstawowego źródła prawa międzynarodowego regulującego wolności i prawa człowieka jakim jest EKPCz z 1950 r. W akcie tym, zagadnieniu gwarancji związanych z zatrzymaniem poświęcony został rozbudowany przepis art. 5, zawarty w rozdziale I, pt. „Prawa i wolności”. Wskazany przepis w sposób enumeratywny wymienia przypadki, w których dozwolone jest pozbawienie wolności, w tym zatrzymanie (art. 5 EKPCz odnosi się także do innych rodzajów pozbawienia wolności, co pozostaje poza sferą niniejszych rozważań)⁸. Co istotne, EKPCz wymienia katalog

---

⁵ Por. A. Gaberle, *Leksykon polskiej procedury karnej*, Gdańsk 2004, s. 385; K. Marszał mówi, że zatrzymanie polega na „chwilowym” pozbawieniu wolności określonej osoby – *tenże*, *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2013, s. 436.

⁶ Por. S. Pikulski, K. Szczechowicz, *Zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie w świetle praw i wolności obywatelskich*, Olsztyn 2004, s. 13–15.

⁷ Regulacje dotyczące zatrzymania zawierają także inne ustawy prawno-karne. Przykładowo należą do nich: ustawa z 21.8.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 395 ze zm.) – por. art. 45–47, art. 52, 91; ustawa z 6.4.1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 355 ze zm.) – por. art. 15 ust. 1 pkt 1 i pkt 2a; ustawa z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1286 ze zm.) – por. art. 40 ust. 1; ustawa z 24.5.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1929 ze zm.) – por. art. 23 ust. 1 pkt oraz ust. 7.

⁸ Por. treść art. 5 EKPCz, [w:] *Prawo konstytucyjne. Zbiór aktów prawnych. Testy jednolite wraz z wprowadzeniem prof. dr. hab. M. Granata i prof. dr. hab. M. Zubika oraz z indeksem rzeczowym*, Warszawa 2013, s. 68–69. Polska ratyfikowała EKPCz 19.1.1993 r. Por. także treść art. 1 Protokołu Nr 4 do EKPCz – „Nikt nie będzie pozbawiony wolności jedynie z powodu niemożności wykonania zobowiązania umownego” – Protokół Nr 4 do EKPCz sporządzony został w Strasburgu 16.9.1963 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175/2 ze zm.). Innym ważnym aktem prawa międzynarodowego, który Polska ratyfikowała 13.12.1977 r. (Dz.U. Nr 38, poz. 167) jest MPPOiP przyjęty rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ 16.12.1966 r. W akcie tym także znajdują się gwarancje dotyczące zatrzymanego (por. art. 9 ust. 2–5).

podstawowych praw zatrzymanego. Gwarancje tego podmiotu sprowadzają się do: prawa do niezwłocznej informacji, w języku zrozumiałym dla zatrzymanego, o przyczynach zatrzymania i stawianych mu zarzutach (ust. 2); prawa do niezwłocznego postawienia przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowniczej (ust. 3); prawa do rozprawy w rozsądnym terminie albo zwolnienia na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie na rozprawę (ust. 3); prawa odwołania się do sądu w celu ustalenia bezwzględnie przez sąd legalności pozbawienia wolności i zarządzenia zwolnienia, jeżeli pozbawienie wolności jest niezgodne z prawem (ust. 4); prawa do odszkodowania za niezgodne z treścią art. 5 Konwencji zatrzymanie (ust. 5).

W literaturze polskiej podkreśla się, że wolność osobista polega na możliwości dysponowania własną osobą, a w szczególności na możliwości swobodnego zmieniania miejsca pobytu⁹. Zatrzymanie godzi w tak rozumianą wolność osobistą. Trzeba przy tym pamiętać, że zatrzymanie osoby nie zwalnia z poszanowania jej nietykalności osobistej, rozumianej jako nienaruszalność integralności cielesnej i duchowej człowieka, która może doznać uszczerbku przez bicie, ranienie, torturowanie fizyczne lub dręczenie psychiczne¹⁰. Trzeba także dodać, że ograniczenia jakie dotyczą osobę zatrzymaną to nie tylko pozbawienie prawa swobodnego poruszania się, ale i prawa do porozumiewania się z innymi oraz przyjmowania i przekazywania bez zezwolenia uprawnionego organu procesowego jakichkolwiek przedmiotów oraz podporządkowanie poleceniom tego organu¹¹.

W rosyjskiej literaturze procesu karnego środkami przymusu procesowego określa się przewidziane przez Kodeks postępowania karnego decyzje i czynności organów procesowych (prowadzącego dochodzenie, prowadzącego śledztwo, prokuratora, sądu, sędziego), które są stosowane wobec podejrzanego, oskarżonego (podsądnego), świadka, pokrzywdzonego i innych uczestników stosunków karno-procesowych w celu zabezpieczenia procesu dowodzenia w sprawie karnej i powództwie cywilnym. Środki te mają służyć realizacji funkcji ścigania karnego i sprawiedliwemu rozstrzygnięciu sprawy karnej. Wyrażają się one w pozbawieniu albo ograniczeniu wolności osobistej,

---

⁹ Tak: *P. Winczorek*, Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Warszawa 2000, s. 60.

¹⁰ Tak: *P. Winczorek*, Komentarz, s. 60.

¹¹ Por. *S. Pikulski, K. Szczechowicz*, Zatrzymanie, s. 12 i podana tam literatura.

czasowym pozbawieniu stanowiska, ograniczeniu prawa własności i innych ograniczeniach¹².

Kodeks postępowania karnego Federacji Rosyjskiej problematykę zatrzymania reguluje w przepisach art. 91–96 – w rozdziale IV zatytułowanym „Środki przymusu procesowego”¹³. Część 12, która rozpoczyna ten rozdział nosi tytuł „Zatrzymanie podejrzanego”. Podobnie jak w Polsce, także Konstytucja FR, zawiera zapisy, stanowiące podstawowe gwarancje dla osób zatrzymanych. Zasadniczy w tej materii przepis art. 22 Konstytucji FR stanowi, że: „1. Każdy ma prawo do wolności i nietykalności osobistej. 2. Aresztowanie, osadzenie i przetrzymywanie w areszcie dopuszczalne jest wyłącznie na podstawie postanowienia sądowego. Do czasu wydania postanowienia sądowego nikt nie może być zatrzymany dłużej niż 48 godzin”. Dopelnieniem przytoczonej normy jest art. 48 ust. 2 tejeż Konstytucji, wprowadzający dla zatrzymanego prawo do korzystania z pomocy adwokata – co istotne – od chwili zatrzymania – *vide*: „Każdy zatrzymany, osadzony w areszcie, oskarżony o popełnienie przestępstwa ma prawo do korzystania z pomocy adwokata (obrońcy) od chwili, odpowiednio, zatrzymania, osadzenia w areszcie lub przedstawienia mu aktu oskarżenia”¹⁴.

Nawiązując do tytułu części 12 rozdziału IV rosyjskiego KPK – „Zatrzymanie podejrzanego” – należy stwierdzić, że rozważania o instytucji zatrzymania trzeba rozpocząć od wyjaśnienia treści pojęcia podejrzanego. Definicji podejrzanego poświęcony został art. 46 KPK FR. Przepis ten zawiera rozbudowaną definicję tego podmiotu procesu. Podejrzanym to osoba wobec której wszczęto sprawę karną albo osoba, która z powodu podejrzenia popełnienia przestępstwa została zatrzymana zgodnie z przepisami KPK albo osoba wobec której zastosowano jakikolwiek środek przymusu procesowego, ale oskarżenie

---

¹² B.T. *Bezlepkin*, Ugołownyj process Rosii, Moskwa 2004, s. 155.

¹³ Rosyjski Kodeks postępowania karnego z 18.12.2001 r. (Ugołowno-processualnyj kodeks Rossijskoj Fiederacji z 18 diekabria 2001 goda, № 174 – Φ 3, c izm.; tekst rosyjskiego kodeksu postępowania karnego zaczerpnięty z publikacji: I. L. *Pietruchin*, I. B. *Michajłowska* (red.), *Komentarij k Ugołowno-processualnomu kodeksu Rossijskoj Fiederacji*, Moskwa 2013; Rosja, w pełnym brzmieniu – Federacja Rosyjska (obie nazwy są terminami oficjalnymi) – por. Konstytucja Rosji. Tłumaczenie, A. *Kubik*, Wstęp, A. *Bosiacki*, Warszawa 2000, s. 3. Skrót literowy nazwy państwa w języku polskim – FR.

¹⁴ Przepis ten znajduje się w rozdziale 22 Konstytucji FR zatytułowanym „Prawa i wolności człowieka i obywatela”. Konstytucja Federacji Rosyjskiej została przyjęta w ogólnonarodowym referendum 12.12.1993 r. Por. Rosyjskie prawo konstytucyjne. Ustrojowe akty prawne. Wybór i redakcja naukowa: W. *Staśkiewicz*, Warszawa 2005, s. 15–49.

nie zostało jeszcze wniesione¹⁵. W tym miejscu, z uwagi na temat opracowania, należy odnieść się jedynie do tej części definicji, która ma związek z problematyką zatrzymania. Podejrzany zatem to (m.in.) osoba, która została zatrzymana stosownie do treści art. 91 i 92 KPK FR (por. art. 46 ust. 1 pkt 2). O przepisach art. 91 i 92, które dotyczą podstaw zatrzymania, będzie mowa w dalszej części. Przepis art. 46 ust. 2 KPK FR stanowi, że zatrzymany w trybie art. 91 KPK, powinien zostać przesłuchany nie później niż w ciągu 24 godzin od momentu faktycznego zatrzymania. W wypadku zatrzymania, zgodnie z przepisami art. 91 i 92 KPK, prowadzący śledztwo i prowadzący dochodzenie są obowiązani zawiadomić o tym fakcie bliskich krewnych albo krewnych podejrzanego, stosownie do treści art. 96¹⁶. Zawiadomienie to powinno nastąpić nie później niż 12 godzin od momentu zatrzymania. Jeżeli podejrzany jest obywatelem innego państwa (cudzoziemcem) – to wówczas zawiadamia się ambasadę albo konsulatu tego państwa. Taki zatrzymany ma prawo odmówić kontaktu z przedstawicielem ambasady czy konsulatu swego państwa, ale i w tym wypadku zawiadomienie powinno być dokonane w ciągu 12 godzin od momentu zatrzymania. W sytuacji, kiedy interes postępowania przygotowawczego wymaga zachowania w tajemnicy faktu zatrzymania podejrzanego, zawiadomienie – za zgodą prokuratora – może nie zostać przeprowadzone, za wyjątkiem przypadku, kiedy podejrzany jest niepełnoletni.

Analizowany przepis art. 46 KPK FR poza definicją podejrzanego, w ust. 4 pkt 1–11 zawiera katalog praw tego podmiotu, które przysługują mu w prowadzonym postępowaniu. Stosownie do treści przytoczonego przepisu podejrzany ma prawo do: uzyskania informacji o co jest podejrzewany i do otrzymania kopii protokołu zatrzymania, a także kopii postanowienia o zastosowaniu wobec niego środka przymusu procesowego; ma prawo składać wyjaśnienia (ros. objaśnienija) i zeznania w przedmiocie podejrzenia oraz odmówić złożenia wyjaśnień i zeznań¹⁷. W razie zgody podejrzanego na składanie zeznań

---

¹⁵ Tak: *B.T. Bezlepkin*, Ugołownyj process w woprosach i otwietach, Moskwa 2006, s. 48–49.

¹⁶ Przepis art. 5 pkt 4 KPK FR objaśniający wyrażenia ustawowe stanowi, że „bliscy krewni to: mąż, żona, rodzice, dzieci, przysposabiający i przysposobiony, rodzeństwo, dziadkowie i wnuki”. Ten sam przepis w pkt 37 precyzuje pojęcie „krewni” stanowiąc, że „krewni to wszystkie inne osoby, z wyłączeniem bliskich krewnych, które należą do rodziny”. W literaturze rosyjskiej podnosi się, że w sytuacji braku członków rodziny (bliskich krewnych i krewnych) podejrzanego można zawiadomić – na jego prośbę – inne bliskie mu osoby – tak: *I.L. Pietruchin, Sz.N. Chazajew*, [w:] *I.L. Pietruchin, I.B. Michajłowska* (red.), *Kommentarij k ugołowno-procesualnomu kodeksu Rossijskoj Fiederacji*, Moskwa 2013, s. 221.

¹⁷ W procesie rosyjskim środkiem dowodowym są zeznania (ros. *pokazanija*) podejrzanego (oskarżonego), pokrzywdzonego, świadka, biegłego. W polskim procesie podejrzany (oskar-